

Cyngor Bro Morgannwg
**Cynllun Corfforaethol
Drafft**
2025–2030

Cynllun Corfforaethol Drafft 2025-2030 Crynodeb Gweithredol (Hawdd ei Ddarllen)

Beth yw'r Cynllun Corfforaethol?

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi sut y byddwn yn cyflawni ein gweledigaeth o **“gymunedau cryf gyda dyfodol disgl air.”** Mae'n tynnu sylw at y nodau allweddol y byddwn yn canolbwyntio arnynt o 2025-2030.

Er mwyn cyflawni'r weledigaeth hon, mae'r Cyngor wedi pennu pum amcan drafft:

- Creu Lleuedd Gwych i Fyw, Gweithio ac Ymweld
- Parchu a Dathlu'r Amgylchedd
- Rhoi Dechrau Da i Bawb mewn Bywyd
- Cefnogi a Diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom
- Bod y Cyngor Gorau y Gallwn fod

Wrth greu'r cynllun newydd hwn, rydym wedi gwrandao ar ein trigolion, wedi edrych ar sut rydym yn gwneud, ac wedi cydnabod ardaloedd lle mae angen i ni wella. Fe wnaethon ni gymryd amser hefyd i feddwl am sut mae angen i'r Cyngor newid ar gyfer y dyfodol.

Mae'r Cyngor yn wynebu llawer o heriau, ond mae'n parhau i fod wedi ymrwymo i gynllunio ar gyfer y dyfodol tra'n diwallu anghenion heddiw.

Mae'r Fro wedi ymrwymo i fod yn lle croesawgar a chefnogol i bob preswlydd, ac mae'r Cyngor yn addo cydweithio â chymunedau a phartneriaid i gyflawni'r nodau hyn er budd pawb.

Bro Morgannwg — ffeithiau a ffigurau allweddol

Mae poblogaeth Bro Morgannwg wedi tyfu 6% dros y degawd diwethaf i 134,733, gyda chynnydd sylweddol ymhlith trigolion hŷn (65+) a phlant ifanc (0-5). Mae sgiliau Cymraeg wedi codi, gyda 13.3% o'r boblogaeth yn gallu siarad, darllen, neu ysgrifennu Cymraeg. Mae rhai ardaloedd yn y Fro ymhlith yr incwm isaf yng Nghymru. Mae costau tai wedi cynyddu, gan wneud y Fro yn un o'r llefydd drutaf i fyw yng Nghymru. Mae allyriadau carbon unigol yn uwch na chyfartaledd Cymru ond maent wedi bod yn lleihau bob blwyddyn.

Dyma rai ffeithiau allweddol am y Cyngor:

- Mae 5,324 o staff yn gweithio ar draws gwahanol wasanaethau, gan gynnwys ysgolion.
- Mae'r gweithlu'n cynnwys athrawon, gweithwyr cymdeithasol, peirianwyr, llyfrgellwyr, glanhawyr, a llawer mwy.
- Mae'r Cyngor yn rhedeg 53 o ysgolion, gyda 23,071 o ddisgyblion a thros 1,000 o fyfyrwyr nad yw eu hiaith gyntaf yn Saesneg na Chymraeg.
- Mae 3,327 o oedolion yn derbyn cymorth drwy ofal cymdeithasol.

- Mae'r Cyngor yn rheoli 3,972 o dai cymdeithasol, dros 1 miliwn km o briffyrdd, a pharciau mawr fel Porthceri a Llynnoedd Cosmeston.

Mae sefyllfa ariannol y Cyngor yn heriol, gyda'r galw cynyddol am wasanaethau a chostau cynyddol i'w darparu.

Bob blwyddyn, mae'r Cyngor yn gosod cyllideb ac mae'n rhaid iddo wneud arbedion i aros ynddi. Ar gyfer 2024/25, mae wedi nodi £7.7 miliwn mewn arbedion, ac ers 2015/16, mae wedi arbed £46.5 miliwn.

Cyfanswm cyllideb y Cyngor ar gyfer 2024/25 yw £308.861 miliwn, wedi'i ariannu gan Lywodraeth Cymru, Treth y Cyngor, Ardrethi Busnes, a grantiau amrywiol.

Ers 2020 mae gwariant y Cyngor ar addysg a gwasanaethau cymdeithasol wedi cynyddu swm enfawr ac gyda'i gilydd mae'r ddau faes hyn yn ffurfio 76% o gyllideb y Cyngor.

Dyma rai o'r cyflawniadau allweddol y gwnaethom eu cyflawni fel rhan o'r Cynllun Corfforaethol 2020-25:

- Ymatebodd mwy na 4,000 o drigolion i *Gadewch i ni Siarad Am Fywyd yn y Fro 2023* ein harolwg mwyaf erioed.
- Trin dros 1 miliwn o ymholiadau digidol, gan arbed amser i drigolion a lleihau'r angen i deithio.
- Darparwyd cymorth ariannol i dros 35,000 o drigolion drwy'r taliadau Cymorth Cost-Byw.
- Cyflwyno prydau ysgol am ddim i bob disgybl o'r dderbynfa i flwyddyn chwech cyn targed Llywodraeth Cymru.
- Helpodd 502 o unigolion i gael *gwaith drwy'r rhaglen Cymunedau am Waith*.
- Sicrhawyd dros £55 miliwn mewn cyllid i gefnogi busnesau lleol a thyfu'r economi.
- Adeiladwyd 158 o dai cyngor newydd, gan sicrhau bod holl stoc tai'r cyngor yn bodloni Safonau Ansawdd Tai Cymru.
- Lleihau'r amser cyfartalog mae'n ei gymryd i drefnu gwasanaethau gofal yn y cartref ar gyfer pobl sydd angen cymorth gyda gweithgareddau dyddiol.
- Agorwyd Ysgol Gynradd South Point fel yr ysgol sero-net gyntaf yng Nghymru.

Cynyddodd y gyfradd ailgylchu i 70.35%.

Cynllun ar gyfer y Dyfodol

Datblygu Cynllun newydd

Mae'r Cyngor wedi edrych ar wahanol fathau o wybodaeth i helpu i lunio ein cynlluniau ar gyfer y pum mlynedd nesaf gan gynnwys adborth gan ein trigolion a'n partneriaid, data lleol a'n cyflawniadau a'n perfformiad yn y gorffennol.

Beth mae ein preswylwyr yn ei ddweud

Datgelodd arolwg “Gadewch i ni Siarad Am Fywyd yn y Fro” 2023 fod 60% o drigolion yn fodlon â Bro Morgannwg fel lle i fyw, a byddai 80% yn ei argymhell.

Fodd bynnag, mynegodd 78% o'r ymatebwyr bryder ynghylch y gost byw sy'n codi. Yn ogystal, roedd 68% yn pryderu am yr argyfwng hinsawdd, a 65% am yr argyfwng natur.

Roedd prif flaenoriaethau'r gwasanaeth yn cynnwys mynediad gofal iechyd, cymdogaethau glân, tai o safon, mynediad at ailgylchu rheolaidd a chasgliadau gwastraff, a mwynhau natur.

Dangosodd yr arolwg hefyd fod angen mwy o gyfathrebu ac ymgysylltu â thrigolion. Roedd pobl ifanc yn blaenoriaethu iechyd, lles a swyddi, tra bod oedolion hŷn yn canolbwyntio ar fynediad gofal iechyd, trafniadaeth a chysylltiad cymdeithasol.

Heriau allweddol

Rydym wedi nodi tlodi, yr argyfyngau hinsawdd a natur a'r anghydraddoldebau fel tair her allweddol.

Tlodi - Nid yw profiadau bywyd yr un peth ar draws y Fro, ein nod yw sicrhau bod pawb yn gallu fforddio'r hanfodion a safon byw gweddus. Rydym eisoes yn gweithio i fynd i'r afael â thlodi drwy wasanaethau tai, budd-daliadau, cyflogaeth ac addysg, ac fel rhan o'n gwaith i gyflawni'r holl Amcanion yn y Cynllun hwn rydym wedi cynnwys rhagor o gamau gweithredu a fydd yn ceisio atal a mynd i'r afael â thlodi.

Yr Argyfyngau Hinsawdd a Natur - Datganodd y Cyngor argyfwng hinsawdd yn 2019 ac argyfwng natur yn 2021, gan gydnabod yr angen brys am weithredu. Nod Prosiect Sero y Cyngor yw lleihau ei allyriadau carbon i sero net erbyn 2030 a gweithio tuag at Fro sero net erbyn 2050. Mae'r Cynllun hwn yn nodi nifer o gamau gweithredu y byddwn yn eu cyflawni fel rhan o'r gwaith hwn.

Angh@@ **ydraddoldebau** - Mae Bro Morgannwg yn dod yn fwy amrywiol, gyda phoblogaeth hŷn cynyddol a thrigolion sydd â phrofiadau bywyd gwahanol yn seiliedig ar oedran, rhyw, anabledd, ethnigrwydd, crefydd, neu gyfeiriadedd rhywiol. Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod ein gwasanaethau'n deg ac yn hygyrch i bawb, gan gynnwys cefnogi'r Gymraeg, a byddwn yn parhau i ddysgu o brofiadau pobl er mwyn deall eu hanghenion yn well.

Newid sut rydym yn Gweithio

Nid yw'r Cyngor yr ydym ni heddiw yr un fath ag yr oeddem ni 5 neu 10 mlynedd yn ôl ac mae'r ffordd rydym yn darparu gwasanaethau a sut rydym yn gweithio wedi newid.

Mae hwn yn gyfle i ni adeiladu Cyngor ar gyfer y dyfodol y gallwn i gyd fod yn falch ohono.

Ein gweledigaeth yw dal i fod ar gyfer **Cymunedau Cryf gyda Dyfodol Disglair ac** mae ein gwerthoedd yn parhau i fod:

- uchelgeisiol
- Ar agor
- Gyda'n gilydd
- Balch

Er mwyn llwyddo, byddwn yn cydweithio â gwahanol wasanaethau a sefydliadau. Bydd pedwar maes allweddol yn ein harwain:

- **Cynnwys ein cymunedau** — Rydym am roi cyfle i bobl gymryd rhan, cymryd rhan, a helpu i lunio gwaith y Cyngor.
- **Creu lleoedd** — Ein nod yw creu ardaloedd o ansawdd da i fyw, gan ganolbwyntio ar yr amgylchedd, a'r hyn y mae'r bobl sy'n byw yn y mannau hyn ac yn defnyddio'r mannau hyn ei eisiau.
- **Gweithio mewn Partneriaeth** — Rydym wedi ymrwymo i weithio gydag eraill i wella bywydau ein trigolion, gan gydnabod ein bod yn gryfach pan fyddwn yn gweithio gyda'n gilydd.
- **Rhaglen Ail-lunio** — Byddwn yn newid sut rydym yn gweithio i sicrhau y gall y Cyngor barhau i ddarparu gwasanaethau o ansawdd da.

Gweithio Gyda'n Gilydd ar gyfer Dyfodol Disglair

Rydym am weithio'n agos gyda'n cymunedau ac i greu perthynas dda gyda'r holl bartneriaid cymunedol. Mae hyn yn cynnwys sefydliadau'r trydydd sector, grwpiau cymunedol, cyngorau tref a chymuned, mentrau cymdeithasol, cyrff cyhoeddus a busnesau. Yn ein Cynllun newydd rydym yn nodi'r hyn y gall sefydliadau ei ddisgwyl wrth weithio gyda ni.

Yn gryno wrth weithio gyda'r Cyngor, gallwch ddisgwyl i ni wneud y canlynol:

- Byddwch yn agored ac yn onest, gan roi cyfle i chi fod yn rhan o benderfyniadau a gwneud yn siŵr bod eich llais yn cael ei glywed.
- Gwnewch yn siŵr bod gennych ddigon o amser a gwahanol ffyrdd i rannu eich adborth ar gynlluniau'r Cyngor.
- Esboniwch yn glir beth sy'n bosibl ac nad yw'n bosibl, a pham.
- Darparu gwybodaeth glir a syml am grantiau a chyfleoedd, gyda disgwyliadau teg a llinellau amser.
- Gweithio gydag amrywiol sefydliadau i ddatrys problemau a dod o hyd i gyfleoedd.
- Gwrandewch ar eich syniadau gyda ffyrdd hawdd o gysylltu, a chefnogi cymunedau wrth reoli gwasanaethau lleol.
- Parchu ein cymunedau amrywiol, anelu at degwch a dathlu diwylliant Cymru.

Ein Amcanion Llesiant

Ar gyfer pob un o'n Hamcanion rydym wedi nodi ein huchelgeisiau a'r canlyniadau yr ydym am eu cyflawni, gyda ffocws cryf ar weithio mewn partneriaeth.

Amcan 1 — Creu Lleoedd Gwych i Fyw, Gweithio ac Ymweld â nhw

- Rydym yn canolbwyntio ar greu lleoedd gwych a byddwn yn gwneud y gorau o gyfleoedd buddsoddi ac adfywio i wella'r ardal a gweithio gydag eraill i gadw'r Fro yn ddiogel.
- Byddwn yn creu cynllun newydd ar gyfer datblygu lleol ac yn sicrhau bod pobl yn cael mynediad at gartrefi fforddiadwy, o safon.
- Rydym hefyd am gefnogi llesiant drwy bethau fel hamdden, celfyddydau a diwylliant, gan ddefnyddio cyllid sydd ar gael a gwahanol ffyrdd o ddarparu'r gwasanaethau hyn.

Amcan 2 — Parchu a Dathlu'r Amgylchedd

- Rydym wedi ymrwymo i godi ymwybyddiaeth am ddiogelu'r amgylchedd a sicrhau bod pawb yn cymryd cyfrifoldeb amdano. Ein nod yw dod yn sefydliad sero net erbyn 2030 a helpu'r wlad i gyrraedd sero net erbyn 2050.
- Byddwn yn canolbwyntio ar drafnidiaeth, bwyd, ynni, gwastraff, manau gwyrdd, ac adeiladau i wneud y newidiadau hyn.
- Rydym hefyd yn deall mai pobl sy'n wynebu caledi yw'r rhai sy'n cael eu heffeithio fwyaf gan newid yn yr hinsawdd a byddwn yn gweithio gyda'n partneriaid i roi tro ar ein cymunedau, ein tir a'n hadeiladau rhag effaith llifogydd ac erydu arfordirol.

Amcan 3 — Rhoi Cychwyn Da i Bawb mewn Bywyd

- Byddwn yn canolbwyntio ar gefnogi plant a theuluoedd yn ein cymunedau. Byddwn yn cydweithio i gynnig yr help sydd ei angen arnynt ac ehangu ysgolion sy'n canolbwyntio ar y gymuned, gan gydnabod yr effaith gadarnhaol y mae ysgolion yn ei chael ar y gymuned.
- Ein nod yw darparu cymorth o blentyndod cynnar, gan helpu plant i dyfu'n hyderus a byw bywydau iach.
- Rydym yn deall y gallai rhai fod angen cymorth ychwanegol wrth iddynt dyfu, a byddwn yn cynnig gwybodaeth a gwasanaethau trwy dimau fel ein llyfrgelloedd ac yn darparu gweithgareddau i mewn ac allan o'r ysgol ar gyfer dysgu a hwyl.

Amcan 4 — Cefnogi a Diogelu'r rhai sydd eu hangen arnom

- Rydym wedi ymrwymo i sicrhau y gall preswylwyr sydd angen cymorth ychwanegol gael gafael arno. Mae hyn yn cynnwys gweithio ar draws gwasanaethau gofal cymdeithasol, tai, ac iechyd, atal digartrefedd, a chynnig cyngor a chymorth.
- Byddwn yn gweithio gyda phartneriaid i amddiffyn plant, yr henoed, a phobl agored i niwed.

- Byddwn hefyd yn cydweithio i atal a mynd i'r afael â thlodi, gan ddarparu gwasanaethau a chymorth i helpu pobl cyn iddynt wynebu argyfwng.

Amcan 5 — Bod y Cyngor Gorau y Gallwn fod

- Rydym yn ymroddedig i ddarparu gwasanaethau da a gwneud y Cyngor mor gryf a gallu ymdrin â heriau â phosibl nawr ac i'r dyfodol. Mae ein ffocws ar ddarparu gwasanaethau o safon, rheolaeth dda, a chynllunio ariannol cryf.
- Ein nod yw gwella sut rydym yn gweithio drwy ddod o hyd i ffyrdd newydd o wneud pethau i barhau i ddarparu ein gwasanaethau.
- Mae'r camau gweithredu sydd eu hangen i gyflawni'r amcan hwn yn allweddol i lwyddiant y Cynllun cyfan, gydag anghenion trigolion a'r rhai sy'n defnyddio ein gwasanaethau bob amser yn flaenoriaeth i ni

Adran 6 — Gweithredu i Atal a Threchgu Tlodi

Yn y Fro, rydym yn gwybod bod gwahaniaethau clir mewn incwm ar draws ein cymunedau, a bod rhai pobl a theuluoedd yn cael trafferth ac angen mwy o help a chymorth arnynt.

Mae rhai yn wynebu problemau dros dro, tra bod eraill yn delio â heriau tymor hir.

Nod y Cynllun hwn yw atal a mynd i'r afael â thlodi, gan ganolbwyntio ar y pethau sydd eu hangen ar bawb, bwyd, tai, swyddi, trafnidiaeth, a gweithgareddau cymdeithasol, yn enwedig i blant.

Ym mhob un o'r Amcanion y manylir arnynt yn y Cynllun mae camau gweithredu wedi'u cynnwys a fydd yn helpu i godi pobl allan o dlodi ac atal eraill rhag syrthio iddo.

Adran 7 — Cyflawni Ein Hamcanion a Monitro Cynnydd

Bob gwanwyn, bydd y Cyngor yn rhannu cynlluniau blynyddol sy'n canolbwyntio ar y pethau pwysicaf i weithio arnynt, gan helpu i gyrraedd ein nodau hirdymor. Bydd y cynlluniau hyn yn nodi'r camau y byddwn yn eu cymryd yn y flwyddyn honno i gyflawni ein hamcanion Cynllun Corfforaethol.

Mae gan y Cyngor system i olrhain cynnydd, gwella gwasanaethau, a rheoli risgiau. Byddwn yn adolygu sut mae'r system hon yn gweithio i sicrhau bod popeth yn aros yn glir ac yn atebol.

Ceir rhagor o wybodaeth ar dudal [ennau gwe Perfformiad y](#) Cyngor.